

ผลของสัญญาก่อนสมรส

๔.๑ หลักทั่วไป

สัญญาก่อนสมรสเป็นเพียงสัญญาอุปกรณ^๑ ขึ้นอยู่กับสัญญาสมรสซึ่งเป็นสัญญา
 ปรชาน กล่าวคือ สัญญาก่อนสมรสจะมีผลบังคับเมื่อมีการสมรสแล้ว ดังนั้น ถ้าไม่มี
 การสมรส สัญญาก่อนสมรสก็ยอมตกเป็นโมฆะ (มาตรา ๑๔๖๐ (๒)) แต่ตรงกันข้ามถ้า
 สัญญาก่อนสมรสนั้นได้ทำขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย และต่อมาได้มีการสมรสแล้ว สัญญา
 ก่อนสมรสนั้นก็จะมีผลระหว่างคู่สัญญา (สามีภริยา) และต่อบุคคลภายนอกด้วย ซึ่งหลัก
 กฎหมายต่างประเทศก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับกฎหมายไทย กล่าวคือ สัญญาที่
 เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาจะมีผลต่อเมื่อทำการสมรสแล้ว และบางประเทศ
 ก็ได้มีบทบัญญัติในกฎหมายเลยว่า สัญญาก่อนสมรสจะมีผลต่อเมื่อได้ทำการสมรสแล้ว
 เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา ๑๓๔๕ บัญญัติว่า "สัญญาก่อนสมรสจะมีผล
 ต่อเมื่อได้ทำพิธีสมรสแล้ว"^๑ สำหรับเรื่องผลของสัญญาก่อนสมรสนั้น อาจแยกพิจารณา
 ออกได้เป็น ๒ ประเด็น คือ

๑. ผลในระหว่างคู่สัญญา
๒. ผลต่อบุคคลภายนอก

---

^๑ Emmanuel Verge, Dalloz Code Civil, (Paris : Jurisprudence
 Générale Dalloz, 1968), p. 580

๔.๒ ผลในระหว่างคู่สัญญา (สามีภริยา)

เมื่อทำการสมรสแล้ว ความสัมพันธ์ในเรื่องทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาก็นับตามที่ได้มีสัญญาก่อนสมรสกำหนดเอาไว้ เช่น ให้ภริยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณห์ ภริยาก็ย่อมมีความสามารถที่จะทำนิติกรรมใด ๆ ผูกพันสินบริคณห์ได้โดยไม่ต้องใครรับอนุญาตจากสามี และถือว่าตามหนังสือสัญญานั้นตกลงให้ภริยาเป็นผู้ใช้อำนาจของสามี ฉะนั้น เมื่อภริยาทำนิติกรรมผูกพันสินบริคณห์ จึงถือว่าผูกพันสินบริคณห์ส่วนของสามีด้วย เสมือนดังกรณีที่สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ เมื่อทำนิติกรรมใด ๆ ผูกพันสินบริคณห์ก็ย่อมผูกพันสินบริคณห์ส่วนของภริยาคด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีสัญญาก่อนสมรสดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาในค่านอื่นที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาก็นับยังเป็นอำนาจหน้าที่ของสามี เช่นการ เป็นหัวหน้าในครอบครัว เป็นผู้เลือกที่อยู่ และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร ฯลฯ เพียงแต่ไม่มีอำนาจเฉพาะในการจัดการสินบริคณห์เท่านั้น ดังนั้น ถ้าสินบริคณห์มีแต่บ้านหลังหนึ่ง และที่ดินอีกแปลงหนึ่ง ไม่มีผลประโยชน์อย่างอื่นจะเลี้ยงดูครอบครัว สามีจะอ้างว่าภริยาเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ ภริยาจะต้องจัดหาผลประโยชน์มาเลี้ยงดูครอบครัวไม่ได้^๒

๔.๒.๑ ปัญหาว่า ถ้ามีสัญญาก่อนสมรสให้ภริยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณห์ แต่สามีได้ทำนิติกรรมผูกพันสินบริคณห์ไป ผลในระหว่างคู่สัญญาจะเป็นอย่างไร

สำหรับปัญหานี้จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่มิมีสัญญาก่อนสมรสให้ภริยาเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ ในค่านสินส่วนตัวสามีย่อมมีอำนาจเต็มที่จะจำหน่ายจ่ายโอนได้ แต่ค่าน

^๒ สอาก นาวิเจริญ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว, (พระนคร : โรงพิมพ์การพิมพ์ธนบุรี, ๒๕๐๘), หน้า ๑๒๔

สินเคิมและสินสมรสสามียอมไม่มีอำนาจจัดการหรือจำหน่าย เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากภริยาในฐานะเป็นผู้จัดการสินบริคณฑ์ และถ้าขึ้นไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากภริยาเห็นว่านิติกรรมนั้นไม่เกิดผลขึ้นเลย แต่ไม่ใช่ตกเป็นโมฆียะ เพราะถือว่าสามีได้ทำไปโดยปราศจากอำนาจ ซึ่งได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ คือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๑/๒๔๕๐ คดีระหว่าง นายเผื่อน เอมมณี โจทก์ นายพรสวรรค์ รัตนะวรรณะ กับพวก จำเลย

ข้อเท็จจริงได้ความว่า โฉนดที่ดินมีชื่อจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นสามีภริยาเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์โดยซื้อมาในระหว่างอยู่กินด้วยกัน จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นสามีเป็นผู้ทำสัญญาจะขายที่ดินรายนี้ให้แก่โจทก์ไว้ในนามของตนเอง และในฐานะแทน พ.ภริยาจำเลยที่ ๒ แต่จำเลยที่ ๒ ไม่ยอมขายส่วนของตน โจทก์จึงฟ้องขอให้บังคับจำเลยขายที่ดินรายพิพาทตามสัญญา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ที่ดินรายพิพาทเป็นสินบริคณฑ์มีเอกสาร ลงชื่อสามีภริยา ตามมาตรา ๑๔๖๗ การจำหน่ายสินบริคณฑ์นั้นต้องเข้าชื่อด้วยกันทั้งสองคนตามมาตรา ๑๔๗๔ การที่สามีมีอำนาจจำหน่ายสินบริคณฑ์ได้ตามมาตรา ๑๔๗๓ ต้องใช้ในกรณีไม่ขัดกับมาตรา ๑๔๖๗, ๑๔๗๔ มิฉะนั้น ๒ มาตรานี้ก็ไร้ผลไม่มีเครื่องคุ้มครองป้องกันทรัพย์สินของหญิง ฉะนั้นสัญญาที่สามีทำไปจึงไม่ผูกพันส่วนของภริยา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๔๖/๒๔๕๒ คดีระหว่าง นายกอน บัวรัมย์พร โจทก์ นายโหนด กับพวก จำเลย

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ที่ดินโฉนดที่ ๖๑๑๘ มีชื่อโจทก์และ ป.ภริยาถือกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ป.ภริยาแต่ผู้เดียวได้นำที่ดินตามโฉนดซึ่งเป็นสินบริคณฑ์โอนขายให้แก่จำเลย โดยมีได้รับความยินยอมจากโจทก์ผู้เป็นสามีเป็นหนังสือ โจทก์จึงมาฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนที่ดินรายนี้ จำเลยรับตามข้อเท็จจริงดังกล่าว แต่ต่อสู้ว่า โจทก์ไม่ออกกลางภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่วันทำสัญญาซื้อขายกัน

วินิจฉัยว่า ตามมาตรา ๑๕๖๘ สามี่เป็นผู้จัดการสินบริคณห์และมาตรา ๑๕๗๓ สามี่เป็นผู้มีอำนาจจำหน่ายสินบริคณห์ มาตรา ๑๕๗๔ ถ้าสินบริคณห์มีชื่อสามี่ภริยา ลงชื่ออยู่ในเอกสาร การจำหน่ายสินบริคณห์ต้องเข้าชื่อด้วยกันทั้งสองคน ตามชอกกฎหมาย คังกล่าวเห็นไคว่า ภริยาที่มีอำนาจจำหน่ายสินบริคณห์ไม และคังนี้ เป็นสินบริคณห์มี เอกสารลงชื่อสามี่ภริยา ตามมาตรา ๑๕๗๔ มังคัว่าคองเขาชื่อคยกันคังสองคน จึง จะจำหน่ายสินบริคณห์ไค เมื่อขอเท้จจริงในคังนี้คังว่าคองเขาจำหน่ายสินบริคณห์รายนี้ เป็นการกระทำ ป.ภริยาแต่คยเดี่ยว จึง เป็นการกระทำที่ไมมีอำนาจตามกฎหมาย การ จำหน่ายสินบริคณห์รายนี้จึงไซไมไค ให้เพิกคองการโอนที่คังรายนี้

คังนั้น ในกรณีปัญหาคังนี้เกิดคังขึ้นภริยาจึงฟ้องขอให้เพิกคองนิติกรรมนั้น ไค และถ้าทำนิติกรรมคยพันสินบริคณห์นิติกรรมนั้นกัไมคยพันสินบริคณห์แต่คยงคยใด เว้นแต่ภริยาจะให้สัคยาคัน (คยมาตรา ๔๐๒ วรรค ๒ ในเรื่องจัดการงานนอกคัง) และเห็นวาคังนี้จะนำหลักเรื่อง หึงมีสามี่ทำนิติกรรมคยพันสินบริคณห์คยมิไครับ อนุญาตจากสามี่ อันมีผลทำให้นิติกรรมคยเป็นโมซีเย (มาตรา ๓๔) มาใช้ในฐานะ กฎหมายไกลเคียงคยงคยงคยไมไค เพราะบทบัญญัติมาตรา ๓๔ ในบรรพ ๑ นั้นเป็น เรื่องมังคัเฉพาะคยหึงมีสามี่เท้านั้น ส่วนกรณีนี้ เป็นเรื่องมีสัญญาคยคองกันคองสมรส ให้ภริยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณห์เท้านั้น ส่วนอำนาจอื่น ๆ สามี่ยังมีคย เช่น ทำการค้าคยใช้สินส่วนคยของตนเองคยคยมิคองไครับอนุญาต เพียงแต่ไมมีอำนาจ จัดการสินบริคณห์เท้านั้น ฉะนั้นเมื่อคังนี้ไปจึงเป็นเรื่องทำคยโดยไมมีอำนาจและไม เกิดผลคยพันแต่ไมไซเป็นเรื่องโมซีเยกรรม คังนั้น ถ้ามีสัญญาคองสมรสให้ภริยาเป็น ผู้จัดการสินบริคณห์ สามี่คยมิอำนาจไปทำสัญญาให้เขาคองแถวสินบริคณห์ ถ้าสามี่ ไปทำสัญญาให้เขาคองแถวคังกล่าว โดยเขาคยรู้วามีสัญญาคองสมรส ภริยาก็มีอำนาจ ไมคยมิให้เขาคองแถวคยไค สำหรับสามี่กับเขาทำสัญญาคังนั้น เมื่อเขาคยไครู้ถึง สัญญาคองสมรสแล้วคยงคยไปทำสัญญาเขาก็เป็นเรื่องเสียงเขาทำสัญญาเอง คยมิอำนาจฟ้อง เรียกคยเสียงหาฐานคยคยสัญญาไค

๔.๒.๒ ปัญหาว่าถ้ามีการผิดสัญญาเกิดขึ้นในระหว่างคู่สมรสจะบังคับให้ชำระหนี้
กันอย่างไร

เช่น ทำสัญญาก่อนสมรสระบุให้ภริยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณห์ แต่สามีเอารถยนต์ซึ่งเป็นสินสมรสส่วนของภริยาไปจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาตจากภริยา และนำเงินทั้งหมดที่ได้มาไปฆ่าเรอภริยาน้อย โดยที่บุคคลภายนอกผู้รับซื้อไว้ได้กระทำการโดยสุจริตไม่ทราบถึงสัญญาก่อนสมรส ในกรณีเช่นนี้ภริยาจะฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนไม่ได้ เพราะมาตรา ๑๔๕๔ วรรค ๑ บัญญัติว่า "ขอความใดในสัญญาก่อนสมรส ไม่มีผลเกี่ยวกับบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต" ซึ่งต้องถือว่าการกระทำของสามีเป็นการกระทำโดยปราศจากอำนาจจึงไม่ผูกพันสินบริคณห์แต่อย่างใด สามีจึงต้องรับผิดชอบภริยาในฐานะผิดสัญญา และในกรณีนี้จะไปพิจารณากันตอนขาจากการสมรสก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการจำหน่ายสินสมรสโดยมิชอบ มีแต่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจำหน่ายสินเคิมโดยมิชอบ ตามมาตรา ๑๕๑๔ และมาตรา ๑๕๑๕ โดยมาตรา ๑๕๑๔ บัญญัติว่า "ถ้าฝ่ายใดจำหน่ายสินเคิมของตนเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวโดยมิได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจงใจทำให้สูญหายไป จะชักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเคิมไม่ได้" และมาตรา ๑๕๑๕ บัญญัติว่า "ถ้าฝ่ายใดมิได้รับความยินยอมจากฝ่ายที่เป็นเจ้าของสินเคิม จำหน่ายเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว หรือจงใจทำให้สูญหายไป ให้ชักสินเคิมของฝ่ายนั้นให้เจ้าของ ถ้าสินเคิมไม่มีหรือมีไม่พอ ให้ชักสินส่วนตัวและฝ่ายนั้นจะชักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเคิมมาใช้ไม่ได้"

ปัญหาที่เกิดตามมาคือ ในระหว่างที่เป็นสามีภริยาจะฟ้องร้องกันได้หรือไม่ เพราะมาตรา ๑๔๙๔ บัญญัติว่า "ในระหว่างที่เป็นสามีภริยากัน ฝ่ายใดจะยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่สำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพากษาของศาล" ซึ่งเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่าสามีภริยาอาจจะฟ้องร้องกันเองได้ แม้ในขณะที่ยังเป็นสามีภริยากันอยู่ เพราะ

ก. ไม่มีกฎหมายใดระบุชัดเลยว่า ห้ามมิให้สามีฟ้องภริยา หรือภริยาฟ้องสามี ในระหว่างเป็นสามีภริยากันอยู่

ข. ทั้งมาตรา ๑๔๗ ก็เพียงแต่ห้ามมิให้ยึดทรัพย์กัน มิใช่ห้ามฟ้องร้องกัน ซึ่งถ้ากฎหมายประสงค์จะห้ามฟ้องร้องกันด้วย ก็คงจะบัญญัติว่า ห้ามฟ้องร้องกันไว้ชัดเจนแล้ว ทั้งมาตรา ๑๔๗ นั้น เป็นบทบัญญัติที่คดีซึ่งต้องตีความโดยเคร่งครัด จะตีความแบบขยายความไปตีคดีไม่ได้

ค. จริงอยู่ที่ว่าการฟ้องคดีนั้นเมื่อถึงที่สุด แล้วฝ่ายเจ้านั้นเป็นฝ่ายชนะ และลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้ ก็จะต้องมีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาใช้หนี้ตามคำพิพากษา แต่การฟ้องคดีก็ไม่จำเป็นจะต้องมีการยึดทรัพย์เสมอไป เพราะศาลอาจพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นฝ่ายชนะคดีก็ได้ หรือถ้าพิพากษาให้ฝ่ายเจ้านั้นชนะ ลูกหนี้ก็อาจยอมชำระหนี้โดยดี ซึ่งไม่ต้องการยึดทรัพย์ก็ได้

อนึ่ง การฟ้องคดีจนมีคำพิพากษาถึงที่สุดบางกรณีมีผลมากไปกว่าการยึดทรัพย์ คือทำให้ฝ่ายเจ้านั้นที่ชนะคดีกลายเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะจดทะเบียนสิทธิไคก่อนตามมาตรา ๑๓๐๐ อันเป็นผลให้ขอเพิกถอนการจดทะเบียนสิทธิ และคอยคัดค้านการจดทะเบียนสิทธิไคตามมาตรา ๑๓๐๐ เช่น ก่อนสมรสชายทำสัญญาจะขายที่ดินให้หญิง ครั้นสมรสแล้วชายไม่ยอมขายให้ หญิงจึงฟ้องขอให้โอนขายตามสัญญา เมื่อศาลพิพากษาให้หญิงชนะคดีแล้วมีผลให้หญิงอยู่ในฐานะเป็นผู้จดทะเบียนสิทธิไคก่อนตามมาตรา ๑๓๐๐ แม้จะไม่มีมีการยึดที่ดินนั้น แต่ถาชายจะมาเอาที่ดินนั้นไปขายให้ผู้อื่นภริยาก็น่ามีสิทธิคัดค้าน ทำให้ผู้อื่นนั้นตกเป็นผู้ไม่สุจริต และภริยาก็น่าขอเพิกถอนการจดทะเบียนไค แต่ถาห้ามมิให้ภริยาฟ้องเสียแล้ว เพียงเป็นผู้จะซื้อตามสัญญาธรรมดาจะซื้อสิทธิตามมาตรา ๑๓๐๐ ไม่ได้ ซึ่งไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง

ง. ส่วนที่นักนิติศาสตร์บางท่านอ้างว่า การที่ยอมให้สามีภริยาฟ้องกันได้ จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสเสียไป ทำให้เกิดรอยร้าวขึ้นในครอบครัวนั้นเห็นว่า มีหลายกรณีกฎหมายยอมให้ภริยาฟ้องสามีได้ เช่น มาตรา ๑๔๖๓, ๑๔๖๑ และ ๑๔๗๒ เป็นต้น และยิ่งกว่านั้นการที่มีให้สามีภริยาฟ้องกันได้ กลับจะเป็นเครื่องทำให้ฝ่ายที่เป็นเจ้านั้นหาเหตุหย่าร้าง เพื่อหนีพ้นจากสภาพสามีภริยา เพื่อตนจะได้ฟ้องอีกฝ่ายให้ชำระหนี้ ซึ่งจะเป็นเรื่องทำให้ครอบครัวแตกสลายเลยที่เดียว ไม่เพียงทำให้เกิดรอยร้าวดังที่

ฝ่ายนั้นอ้างมา

๑. สำหรับเรื่องการฟ้องคดีระหว่างสามีภริยา ในขณะที่ยังเป็นสามีภริยากันอยู่นั้นได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๒/๒๔๘๘ คดีระหว่าง นายหมั่น ขานสันเทียะ โจทก์ นางหมิว ขานสันเทียะ จำเลย

ขอเท็จจริงได้ความว่า โจทก์ฟ้องขอหย่าขาดจากจำเลย และให้ศาลแสดงว่าห้องแถว ๓ ห้อง ราคา ๑,๕๐๐ บาท เป็นสินสมรสและแบ่งให้โจทก์ ๒ ใน ๓ เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท

จำเลยให้การมีใจความว่า ห้องแถวเป็นของบุตรจำเลย เกิดจากสามีเดิม ไม่ใช่สินสมรส ความแถลงรับต่อศาลว่าคงติดใจเป็นสามีภริยากันต่อไป โจทก์ขอให้ศาลชี้ขาดเฉพาะข้อที่ว่าห้องแถวเป็นสินสมรส

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เมื่อชายหญิงยังคงสมรสเป็นสามีภริยากันอยู่จะฟ้องร้องกันเรื่องทรัพย์สินที่บริภคณหักกันอยู่ไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ดังเช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๖๗ บัญญัติให้สามีหรือภริยาฟ้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมกันในเอกสารซึ่งเป็นหลักฐานของทรัพย์สินซึ่งรวมอยู่ในสินสมรส มาตรา ๑๔๗๒ บัญญัติให้รองขอแยกสินบริภคณหักเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งจะทำความหย่าให้แก่สินบริภคณ์ หรือไม่อุปการะเลี้ยงดู ฯลฯ และมาตรา ๑๔๗๘ ก็บัญญัติไม่ให้สามีภริยายึดทรัพย์สินแก่กัน เว้นแต่สำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพากษาเท่านั้น แต่ตามคำขอของโจทก์ในเรื่องนี้ขอให้ศาลแสดงว่าทรัพย์สินใดเป็นสินสมรสและให้แบ่งให้โจทก์ ๒ ใน ๓ นั้น ไม่มีบทกฎหมายที่บัญญัติให้ทำได้ โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องร้อง

เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ว่า "สามีภริยาไม่อาจฟ้องอีกฝ่ายหนึ่งเกี่ยวกับสินบริภคณ์ในระหว่างยังเป็นสามีภริยากันอยู่นั้น" จะเห็นได้ว่าศาลฎีกาไม่ได้วินิจฉัยตรงประเด็นที่ว่ามาตรา ๑๔๗๘ นั้นมีผลไปถึงการห้ามสามีภริยาฟ้องคดีกันด้วย หากแต่ขอเท็จจริงในฎีกานั้นเป็นเรื่องที่สามีอ้างว่าบ้านที่พิพาทเป็นสินสมรส ขอให้แบ่งส่วนให้ตนทั้ง ๆ ที่ประสงค์จะเป็นสามีภริยากับจำเลยต่อไป ส่วนภริยาให้การว่าบ้านพิพาทเป็นของบุตร ตนไม่เกี่ยวของด้วย ซึ่งกรณีเช่นนี้เห็นได้ว่าสามีไม่มีสิทธิฟ้อง

ภริยา เพราะภริยามีได้โต้แย้งสิทธิของโจทก์ และสามีจะมาขอแบ่งสินสมรสทั้ง ๆ ที่ ยังมีได้ขาดจากกันนั้นก็ไม่มีกฎหมายให้ทำได้ ดังนั้น ศาลฎีกาจึงยกฟ้องโจทก์ด้วยเหตุนี้มากกว่า

๔.๓ ผลต่อบุคคลภายนอก

๔.๓.๑ หลักตามกฎหมายไทย

การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้คู่สมรสในอนาคตทำสัญญาก่อนสมรสได้นั้น อาจทำให้บุคคลภายนอกเกิดความเสียหายขึ้นได้ จึงเป็นการสมควรที่กฎหมายจะต้อง เขาช่วยป้องกันบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต ไม่ให้เกิดความเสียหายเนื่องจากการที่มีสัญญาก่อนสมรส ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๕๕ วรรค ๑ ว่า "ขอความใดในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผล เกี่ยวกับบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต" จากบทบัญญัตินี้ แสดงให้เห็นว่า ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกยอมจะถือว่าสามีภริยามีอำนาจจัดการสินบริคณห์ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ เช่น อำนาจจัดการสินบริคณห์ยอมตกแก่สามี (มาตรา ๑๔๖๔) แต่ภริยาก็มีอำนาจจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวโดยควรแก่สภาพ (มาตรา ๑๔๗๐ วรรค ๑) แต่สัญญาก่อนสมรสก็มีผลต่อบุคคลภายนอกด้วย ถ้าบุคคลภายนอกใครถึงสัญญาก่อนสมรสนั้น ผู้ที่ไม่รู้ถือว่าสุจริต เช่น ทำสัญญาก่อนสมรสให้ภริยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณห์ แต่สามีทำสัญญาไถ่ขาย ข. เขามานซึ่งเป็นสินบริคณห์เป็นเวลา ๓ ปี ภริยาในฐานะเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ไม่ได้ให้ความยินยอม ในกรณีเช่นนี้ถ้าบุคคลภายนอกกระทำการโดยสุจริต กล่าวคือไม่รู้ถึงสัญญาก่อนสมรสดังกล่าว ก็คงถือว่าสัญญาเขานั้นมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย

เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัยในเรื่องนี้ไว้ คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๔๒/๒๕๐๔ คดีระหว่าง นายนวน บุญประเสริฐ โจทก์ นายกล่อม แสงสุวรรณ กับพวก จำเลย

ขอเท็จจริงได้ความว่า ที่ดินและเรือนเป็นของภริยาก่อนสมรส แม้จะได้ทำสัญญาก่อนสมรสว่าสามีจะไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของภริยากก็ตาม แต่เมื่อภริยาปล่อยให้

สามีลงชื่อในใบไต่สวน เพื่อขอลงโฉนดว่าเป็นที่ของสามี แล้วสามีเอาไปจำหน่ายผู้อื่น และเอาเงินนั้นมาซื้อรถยนต์ใช้รับส่งคนโดยสารอันเป็นอาชีพของสามีภรรยา เป็นเหตุให้ ผู้รับจำหน่าย เชื่อโดยสุจริตว่าเป็นที่ของสามี ดังนั้น การจำหน่ายนั้นสมบูรณ์ใช้บังคับได้และ ผูกพันภริยาด้วย

สำหรับบุคคลภายนอกที่จะได้รับความคุ้มครอง มาตรา ๑๔๕๕ วรรค ๑
ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าต้องทำการโดยสุจริต

บุคคลภายนอก (Third persons) หมายถึงบุคคลอื่นนอกเหนือไปจาก คู่กรณีที่ทำสัญญาก่อนสมรส หรือหมายถึงบุคคลที่สามที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับหรือทำนิติกรรม กับคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

คำว่า "ทำการโดยสุจริต" (Acting in good faith) หมายความว่า กระทำการโดยบริสุทธิ์ใจ มิได้ล่วงรู้ถึงการที่คู่สมรสได้มีสัญญาก่อนสมรส กำหนดความสัมพันธ์ในเรื่องทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาแตกต่างไปจากที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ คำว่า "สุจริต" ในที่นี้ ถ้าไม่รู้โดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เช่น เป็นพยานในสัญญาก่อนสมรส และได้มีการอ่านข้อความขอความขอพยาน หากแต่พยานไม่สนใจฟัง เช่นนี้ก็ถือว่าไม่สุจริต

และนอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกสัญญา ก่อนสมรสภายหลังสมรสโดยได้รับอนุญาตจากศาล ย่อมจะมีผลระหว่างสามีภริยานับแต่ วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก แต่บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต ก็ยังได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๑๔๕๕ วรรค ๑ เช่นเดียวกัน

๔.๓.๒ ผลต่อบุคคลภายนอกตามหลักกฎหมายต่างประเทศ

ก. หลักกฎหมายฝรั่งเศส

สำหรับกฎหมายฝรั่งเศสนั้น ไม่มีบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องผลต่อบุคคลภายนอก ทั้งนี้เพราะสัญญาคู่สมรสตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้น เมื่อโน้ตารีได้ออกใบรับรองให้แก่คู่สมรส คู่สมรสจะต้องนำไปรับรองนี้ไปให้แก่นายทะเบียนสมรส เมื่อทำพิธีสมรส (มาตรา ๑๓๘๔ วรรค ๓) และนอกจากนี้ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้า ต้องมี

การประกาศโฆษณาตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับการจดทะเบียนพาณิชย์ (มาตรา ๑๓๕๔ วรรคท้าย) ดังนั้นจึงถือว่าการจดทะเบียนและการประกาศยอมจะคุ้มครองผลประโยชน์ของบุคคลภายนอกเพียงพอแล้ว อย่างไรก็ตาม ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองบุคคลภายนอก ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงสัญญาคู่สมรส ซึ่งอาจแยกพิจารณาออกได้เป็น ๒ กรณี คือ

๑. การเปลี่ยนแปลงก่อนทำการสมรส ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา ๑๓๕๖ วรรค ๒ บัญญัติว่า "การเปลี่ยนแปลงแก้ไขแม้ว่าจะทำถูกต้องตามแบบ ก็จะไม่เป็นผลต่อบุคคลภายนอก ถ้าหากว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขนั้น ไม่ได้นิยามเหตุไว้ใน สัญญาก่อนสมรสเดิม และโน้ตเรธหากจะให้คำรับรองแก่สัญญาก่อนสมรสจะต้องมีบันทึก หมายเหตุการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย"

๒. การเปลี่ยนแปลงภายหลังที่ทำการสมรสแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่ง ฝรั่งเศส มาตรา ๑๓๕๗ วรรค ๓ บัญญัติว่า "การเปลี่ยนแปลงที่ได้รับความเห็นชอบ จากศาล จะมีผลในระหว่างกรณีนับแต่วันที่มีคำพิพากษา และจะมีผลกับบุคคลที่ ๓ ภายหลัง ๓ เดือนนับแต่เมื่อใดนำการเปลี่ยนแปลงนั้นไปบันทึกไว้ในทะเบียนสมรส แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีได้มีการบันทึกไว้ในทะเบียนสมรส การแก้ไขเปลี่ยนแปลงก็จะ อ่างกับบุคคลที่ ๓ ได้ ถ้าคู่สมรสได้แจ้งการแก้ไขระบบทรัพย์สินนั้นไว้ในนิติกรรม"

ข. หลักกฎหมายเยอรมัน

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา ๑๔๓๔ บัญญัติว่า "สัญญาคู่สมรส คู่สัญญาทั้ง ๒ ฝ่ายต้องไปกระทำที่ศาลหรือต่อหน้า Notary Public"

และมาตรา ๑๔๓๕ บัญญัติว่า "เมื่ออำนาจในการจัดการทรัพย์สินหรือสิทธิ ใ้เกินเกินของสามีได้ถูกยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยสัญญาคู่สมรส การยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงสิทธิดังกล่าวจะยกขึ้นต่อส่วนบุคคลภายนอก ในเรื่องส่วนบุคคล ภายนอกคัดค้านการโอนทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสหรือโดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือใน เรื่องที่บุคคลภายนอกคัดค้านคำพิพากษาดังที่สุดในคดีระหว่างคู่สมรส ต่อเมื่อในขณะที่มี การโอนหรือเริ่มทำการนั้น การยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจจัดการทรัพย์สิน ใ้เกินเกิน

ของสามีดังกล่าว ใดจดทะเบียนไว้ในทะเบียนทรัพย์สินที่ศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจ หรือเมื่อบุคคลภายนอกนั้นไต่ถามถึงการยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงนั้น

บทบัญญัติดังกล่าวนี้ให้ใช้สำหรับการยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาคู่สมรส ใด ๆ ซึ่งใดจดทะเบียนไว้แล้ว ในทะเบียนทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา"^๓

เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายเยอรมันแล้วจะเห็นได้ว่า การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงสัญญาคู่สมรสนั้น เมื่อคู่สมรสได้ไปกระทำที่ศาลหรือที่ Notary Public แล้ว ย่อมมีผลในระหว่างคู่สมรสและต่อบุคคลภายนอกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการทำสัญญา ก่อนหรือหลังสมรสแล้วก็ตาม เว้นแต่ในกรณีที่มีการทำสัญญายกเว้นหรือเปลี่ยนแปลง อำนาจจัดการหรือสิทธิเก็บกินของสามีจะต้องจดทะเบียนที่ศาลเสียก่อน หรือนำสืบไคว่ การยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงนั้นบุคคลภายนอกไต่ถามแล้ว กล่าวคือ บุคคลภายนอกยอมจะ ถือว่าสามียอมมีอำนาจจัดการทรัพย์สินตามหลักทั่วไปที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย การยกเว้น หรือเปลี่ยนแปลงอำนาจจัดการหรือสิทธิดังกล่าวจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกได้ ก็ต่อเมื่อใดจดทะเบียนการยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงนั้น หรือมิฉะนั้นก็ต้องนำสืบว่า บุคคลภายนอกไต่ถามถึงการยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ค. หลักกฎหมายสวิส

ประมวลกฎหมายแพ่งสวิส มาตรา ๑๘๑ วรรค ๓ บัญญัติว่า "สัญญาเหล่านี้ (หมายถึงการกระทำ แก่ไข หรือเพิกถอนสัญญาคู่สมรส) จะใช้บังคับบุคคลภายนอกใดต่อ เมื่อกระทำตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการจดทะเบียนว่าควาระบบทรัพย์สิน"^๔ ดังนั้น ตามกฎหมายสวิสถือว่าสัญญาคู่สมรสที่ทำถูกต้องตามแบบที่กฎหมายได้กำหนดไว้ย่อมมีผลใช้ บังคับได้ แต่จะมีผลต่อบุคคลภายนอกต่อเมื่อมีการจดทะเบียนเสียก่อน

^๓ The German Civil Code, (Translated and Annotated by Chung Hui Wang; London : Stevens and Sons, 1907), p. 344

^๔ Georges Scyboz et Jean Gauthier, Code Civil Suisse et Code des Obligations, (10 th ed.; Lausanne : Librairie Payot, 1967), p. 104

ง. หลักกฎหมายอิตาลี

กฎหมายอิตาลีเหมือนกับกฎหมายฝรั่งเศส กล่าวคือ ไม่มีบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องผลต่อบุคคลภายนอก ทั้งนี้เพราะว่าการทำสัญญาก่อนสมรสนั้นต้องทำเป็นเอกสารมหาชน จึงถือว่าบุคคลภายนอกย่อมจะได้รับความคุ้มครอง โดยอาจขอตรวจดูได้ แต่ก็ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองบุคคลภายนอกในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนทำการสมรส โดยประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี มาตรา ๑๖๓ วรรค ๒ บัญญัติว่า "การเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะไม่มีผลต่อบุคคลที่ ๓ เว้นแต่จะได้อภัยเหตุไว้ในสัญญาก่อนสมรสเดิม หมายความว่า จะต้องทำในฉบับของสัญญาก่อนสมรสเดิม และในฉบับที่ใดจกทะเบียนตอพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าได้มีการจดทะเบียนสัญญาก่อนสมรสไว้"^๕

จ. หลักกฎหมายญี่ปุ่น

กฎหมายญี่ปุ่น ถือหลักว่าการทำสัญญาก่อนสมรสหรือเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงก่อนสมรสหรือเปลี่ยนแปลงภายหลังสมรสในกรณีที่กฎหมายอนุญาตให้เปลี่ยนแปลงได้ จะมีผลต่อบุคคลภายนอกต่อเมื่อใดจดทะเบียน (มาตรา ๗๕๖, ๗๕๘)^๖

ฉ. หลักกฎหมายจีน

กฎหมายจีนได้วางหลักไว้เช่นเดียวกับกฎหมายญี่ปุ่น กล่าวคือ การทำการเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสัญญาที่เกี่ยวข้องกับระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ถ้ามิได้

---

^๕ Mario Beltramo Giovanni E. Longo and John H. Merryman, (Translator), The Italian Civil Code, (New York : Oceana Publications, Inc., 1969), p. 47

^๖ The Civil Code of Japan, (Supreme Court of Japan; Tokyo : 1959), p. 141 - 142

จดทะเบียนจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกไม่ได้ (มาตรา ๑๐๐๘)^๓

เมื่อพิจารณาเรื่องผลของสัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาคู่สมรสที่มีต่อบุคคลภายนอก ตามหลักกฎหมายต่างประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศส่วนใหญ่ใ้ความหลักว่า ถ้าได้มีการจดทะเบียนแล้วยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกได้ แต่มีบางประเทศบังคับให้ของจดทะเบียนควยโดยถือว่าเป็นแบบ เช่น ฝรั่งเศส

เมื่อนำมาพิจารณาเรื่องผลต่อบุคคลภายนอกตามกฎหมายไทย ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติที่ว่า "ข้อความในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผลเกี่ยวกับบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต" เป็นการคุ้มครองบุคคลภายนอกมากเกินไป ถึงแม้เป็นที่ยอมรับว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของบุคคลภายนอกควยก็ตาม ทั้งนี้เพราะบทบัญญัติเช่นนี้อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ภริยาไ้มาก เช่น มีสัญญาก่อนสมรสกำหนดให้ภริยาเป็นผู้จัดการสินบริคคห้แต่ผู้เดียว แต่สามีกลับผิดสัญญาโดยจัดการทรัพย์สินไปควยตนเอง เมื่อทรัพย์สินนั้นไ้โอนไปยังบุคคลภายนอกแล้ว ภริยาก็ยากที่จะติดตามเอาทรัพย์สินนั้นคืนจากบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภริยาจะต้องเป็นฝ่ายนำสืบว่าบุคคลภายนอกนั้นไม่สุจริต

ฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะระบบการจดทะเบียนมาใช้ในเรื่องสัญญา ก่อนสมรสควย มีใ้เพียงแต่ให้ทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อคู่สมรสเท่านั้น สำหรับเหตุผลที่ผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ไ้บัญญัติเรื่องการจดทะเบียนสัญญา ก่อนสมรสเอาไว้ อาจเป็นเพราะว่าการจดทะเบียนสัญญา ก่อนสมรสไม่อาจไ้ให้ความคุ้มครองต่อบุคคลภายนอกไ้เพียงพอ เนื่องจากเราไม่มีศูนย์กลางหรือสำนักงานโดยตรงที่จะไ้บุคคลภายนอกไ้ตรวจสอบเหมือนกับในเรื่องการจดทะเบียนทางหุ้นส่วน บริษัท และนอกจากนี้การจดทะเบียนสมรส คู่สมรสไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนในท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ ฉะนั้น จึงไ้ตัดเรื่องการจดทะเบียนออกไป

^๓ A Compilation of the Laws of the Republic of China, Volume I,

(Taipei : 1967), p. 277